

Pelli@pegasus.cc.ucf.edu

ההשכלה העברית בגרמניה מקימה תנועה סיפרותית ויוצרת סיפרות חדשה

משה פלאי

University of Central Florida

במיסגרת עיון מחודש בראשיתה של סיפרות ההשכלה העברית בגרמניה, ניסיתי לאתר ולהגדיר את הביטויים הגלויים והכסויים המביעים שאיפה כלשהי לחידוש הסיפרות העברית. כמה מהם היו היגדים חוזרים ונישנים בדבר מצבה הנחות של השפה העברית והצורך להרים את קרנה, ולעיתים, באותו הקשר, הובעה גם השאיפה לחדש את השפה. אלה נמצאו בכתביהם של סופרים שונים ואף רבנים עוד לפני היווצרותה של סיפרות ההשכלה. כן מצאנו ביטויים דומים ושאיפות דומות בכתביהם של סופרי ההשכלה הראשונים עצמם.

מעיוני בטקסטים ובהקשריהם הגעתי למסקנה, כי שאיפת חידוש השפה בכתבים אלה קשורה קשר בל ינתק לשאיפה במישור קרוב – שאיפה לחידוש הסיפרות העברית. הביטויים הכרוכים בחידוש השפה נתפסים כמילות מפתח, סימנים מוקדמים, או 'קודים' לשאיפה הגלומה לחדש את הספרות העברית במסגרת המטרה להביא לתחיית התרבות העברית והעם היהודי.

ההיגדים הראשונים היו ספוראדיים, מקוטעים, אישיים, והביעו שאיפה שהתחילה להתגשם רק כעבור זמן, בפעולתם המרוכזת של ראשוני המשכילים בפרוסיה (גרמניה) אשר הקימו את המרכז הספרותי העברי. פעולתם מציינת איפוא את ראשית התנועה הסיפרותית המוכרת כ'סיפרות ההשכלה'.

ההרצאה תתרכז בפעולתם הסיפרותית של קבוצת המשכילים הראשונה, בהצהרותיה על הקמת מרכז סיפרותי עברי, והקמת מיפעלי תרבות ככתב-עת עברי, בית דפוס עברי, ועוד. בתחילת מאמציהם לחולל תנועה סיפרותית מודרנית ביקשו המשכילים להעמיד דמות מופת סיפרותית שמטרותיה תאמו את מטרותיהם לחידוש השפה ולחידוש הסיפרות, דמות שיוכלו להרימה על נס כאות וכמופת לאידיאולוגיה אשר דגלו בה. כזאת הייתה דמותו של נפתלי הירץ ויזל, שעוד קודם להיווצרות המרכז הנזכר כבר עלה בידו להתפרסם כמשורר וכבלשן עברי.

ההרצאה תעקוב אחר ביטוייהם של המשכילים בחידוש השפה והסיפרות והדגש ששמו על טוהרת השפה, כחלק מן האידיאולוגיה החדשה שלהם.